

паколькі тыя землі, на якіх размаўлялі на гэтай мове, да падзелаў РП ніколі не ўваходзілі ў склад Расійскай імперыі. Гэта азначае, што мовы народаў, якія жылі на тэрыторыях ВКЛ і Расійскай дзяржавы адпаведна, развіваліся асобна адна ад адной, маючы агульнага продка.

Літоўска – руская мова або літоўска – славянская мова – тэрміны, якія таксама ужываліся некаторымі даследчыкамі. Пераважнаць гэтага варыянту ў тым, што ён прыблізна адлюстроўвае, менавіта ў якой дзяржаве і на якой тэрыторыі мова ўжывалася. С іншага боку, у кантэксце сучаснай класіфікацыі моў падобная назва здольна вызваць блытаніцу з-за таго, што гэтая мова не належыць да балцкіх моў, то бок не мае амаль нічога агульнага з сучаснай літоўскай мовай. Больш за тое, паняцце «Літва» таксама значна змянілася.

Стараўкраінская мова ды старабеларуская мова. Праблема гэтых тэрмінаў у тым, што яны не дазваляюць абагуліць мову славян ВКЛ. Між тым у асобных даследаваннях звяртаецца ўвага на ўкладанне агульнадзяржаўных актаў на старабеларускай мове як на беларускай этнічнай, так і на ўкраінскай тэрыторыі, што не дазваляе пашыраць згаданы тэрмін на ўсю пісьмовую мову ВКЛ.

Рутэнская мова – тэрмін, які паходзіць ад англійскага «Ruthenia» – Русь. Гэты варыянт дазваляе адзначыць географічнае распаўсюджванне мовы, намінальна адрозніваць рускую мову ад славянскай мовы ВКЛ ды аб’яднаць паняцці старабеларускай і стараўкраінскай моў.

У выніку можна сказаць, што з існуючых варыянтаў «рутэнская мова» – адзіны найбольш адэкватны. Толькі гэтая назва адначасова адлюстроўвае географію ўжывання, намінальна адрознівае мову ад рускай і атаясамлівае старабеларускую і стараўкраінскую, не аддаючы перавагі ніводнай з іх.

А. Канавальчык

ПРАВЕДНИКИ – НЕИЗВЕСТНЫЕ ГЕРОИ ВОЙНЫ

Нацистская оккупация Беларуси в годы Великой Отечественной войны принесла неизмеримые масштабы горя не только белорусскому народу, но и представителям других национальностей. Среди них – евреи Беларуси, кто оказался в оккупированном Минске, стал узником гетто. С момента его создания летом 1941 г. в нем шло систематическое истребление людей еврейской национальности: их убивали всюду – в домах, на улицах, на рабочих местах. Спасти жизнь еврею в тех экстремальных условиях оккупации было сродни подвигу. Именно такую роль примерили на себя и с честью выполняли белорусские праведники – простые жители, которые, рискуя своей собственной жизнью и жизнью родных и близких, встали на защиту слабых, помогали евреям, взрослым и детям, целым семьям, гонимым на голод, нищету и смерть. Эти люди достойны того, чтобы их помнили.

В воспоминаниях многие праведники Минской области, где находили свое спасение евреи минского гетто, искренне пишут о том, что они знали: за помощь евреям они подвергают опасности всю свою семью, но не могли оставить еврейского ребенка в беде. Выходит, Праведник на войне – это еще и человек, способный оставаться человечным и принимать самые сложные, к тому же ответственные решения в самых экстремальных условиях.

На белорусской земле таких людей, кто на сегодняшний день признан «Праведником народов мира», составляет 771 гражданин Республики Беларусь. Среди них почти 100 человек при спасении минских евреев. Изучая воспоминания спасавших и спасенных, следует заметить интересную закономерность: большинство получивших это звание – женщины. В книге «Праведники народов мира и Беларуси» перечислено 47 семей из Минска, из которых звание получили 65 женщин и 22 мужчины. Это связано с тем, что большинство мужского населения ушло на фронт и в партизаны. Поэтому спасателями евреев стали главным образом белорусские женщины. Именно слабому полу пришлось принимать нелегкие решения в сложившейся тогда ситуации.

В завершении хотелось бы отметить, что определить реальные масштабы помощи евреям в Беларуси почти невозможно, и число официальных Праведников – это только ориентир, так как спасители почти всегда имели помощников. Поэтому спасение каждого еврея вовлекало и других людей. Кроме того, многие оказывали помощь узникам гетто, которая хоть и не приводила к спасению, но существенно облегчала их существование. Как бы то ни было, все эти люди проявили мужество, смелость и стойкость, не ради наград, а только лишь выполняя свой долг по отношению к слабым и нуждающимся. Эти люди крепки и стойки. Они олицетворяют непоколебимый дух белорусского народа во время Великой Отечественной войны. Они заслужили того, чтобы мы ими гордились и помнили.

М. Каранеўская

БНР І БЕЛАРУСІЗАЦЫЯ

Каб стварыць адзінае сацыялістычнае грамадзянства, бальшавіцкай уладзе трэба было знайсці падтрымку мясцовага насельніцтва. Не выключэннем было і беларускае, у якім пачало абуджацца нацыянальнае самавызначэнне. Гэта і з'явілася прычынай беларусізацыі. Менш бачным з'яўлялася жаданне бальшавікоў пазбавіцца ад самаабвешчанай Беларускай Народнай Рэспублікі, урад якой адстойваў свае думкі на міжнародных канферэнцыях: яны патрабавалі ад Расіі адмовіцца ад тэрыторыі Беларусі і прызнаць як самастойнае дзяржаўнае існаванне.

Прадстаўнікі БНР добра ставіліся да ідэі стварэння БССР. А. Цвікевіч у 1919 г. на перагаворах з прадстаўнікамі РСФСР у Вене заяўляў аб гатоўнасці перадаць свае паўнамоцтва савецкіму ўраду. В. Ластоўскі на сустрэчы з кіраўніком савецкай місіі ў Літве гаварыў, што ўрад БНР не толькі не мае на